UOT 94(479.24)

AYAZ HACIYEV
Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında
Dövlət İdarəçilik Akademiyasının dissertantı
ayazhaciev@yahoo.com

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ DAVAMLI İNKİŞAFI (KONSEPTUAL VƏ PRAKTİKİ İNKİŞAF KONTEKSTİNDƏ)

Ölkəmizin ötən dövr ərzində keçmiş olduğu sosial-iqtisadi inkişaf yolu və dinamikası onun yeni çağırışlar mərhələsində də uğurla davam edəcəyini deməyə əsas verir. Məlum olduğu kimi, hazırda qlobal miqyasda ciddi proseslər getməkdədir. Belə ki, enerji resursları bazarlarında qiymətlərin dəyişkənliyi, ekoloji problemlərin aktuallaşması, dördüncü sənaye inqilabının təsirinin artması, və s. məqamlar günün reallığıdır. Bununla yanaşı, regional və ölkə səviyyəsində yaranmış yeni reallıqlar da sosial-iqtisadi inkişafın xarakterinə öz təsirini göstərir. Məlum olduğu kimi, 30 ilədək bir dövr ərzində işğal altında olan torpaqlar azad edilmiş, həmin ərazilərə həyatın qaytarılması, quruculuq prosesi ölkənin təsərrüfat-iqtisadi həyatına mühüm yeniliklər gətirəcəkdir. Bundan başqa, ölkədə qeyri-neft sektorunun, kənd təsərrüfatının inkişafının təmin edilməsi, "yaşıl iqtisadiyyat"a keçidin aktuallaşması, bütün bunlarla yanaşı, insanların layiqli həyat səviyyəsinin təmin edilməsi zərurəti qarşıda vacib çağırışlar olaraq durmaqdadır. Məhz bu çağırışlar iqtisadiyyatın yeni tələblər əsasında inkişafı zərurətini ortaya qoyur. Yeni tələblər isə "Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər"də yer almışdır. "Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər"də əksini tapmış beş Milli Prioritet 2030-cu ilədək reallaşdırılmalıdır.

Acar sözlər: proqnoz, şirkət, sahibkar, konseptual, hesabat, lider.

Giriş. Müasir dövrdə davamlı inkişafla bağlı praktiki fəaliyyətlərin daha çox önə çəkilməsinin şahidi olmaq mümkündür. Artıq 20 ildən çoxdur ki, Davamlı inkişaf üzrə Ümumdünya Biznes Şurası fəaliyyət göstərir. Şura 1992-ci ildə Rio de Janeyro sammiti ərəfəsində yaradılıb, məqsəd forumda sahibkarların təmsil olunmasının təmin olunmasıdır. Hal hazırda şuranın tərkibinə bütün dünyadan 190 nüfuzlu şirkət daxildir (Ford, Mitsubişi, Canon, Hitachi, İKEA və s.). Bu şuranın, ən iri dünya şirkətlərinin həyata keçirdikləri tədqiqatlara əsaslanan proqnozlarına görə davamlı inkişaf bazar liderləri üçün yaxın on ildə 6,2 trilyon dollar həcmində qiymətləndirilən biznes imkanları açır. Bu əsasən, konseptual və praktiki olaraq davamlı inkişafla məşğul olan şirkətlərə aiddir [1].

Son on illiklərin mühüm dünya meyllərindən biri də şirkətlər və korporasiyalar tərəfindən davamlı inkişaf haqda kompleks hesabatların hazırlanmasıdır. Bu hesabatlar artıq şirkətlər tərəfindən təqdim olunan ümumi hesabatların mühüm hissəsini təşkil edir. Beynəlxalq təşkilatlarla birlikdə hazırlanan bir çox hesabat mövcuddur. Aşağıdakı cədvəldə 2017-2021-ci illər arasındakı bəzi hesabatlar verilmişdir:

Cədvəl 1.1.1

Davamlı inkişaf haqqında beynəlxalq korporativ hesabatlar

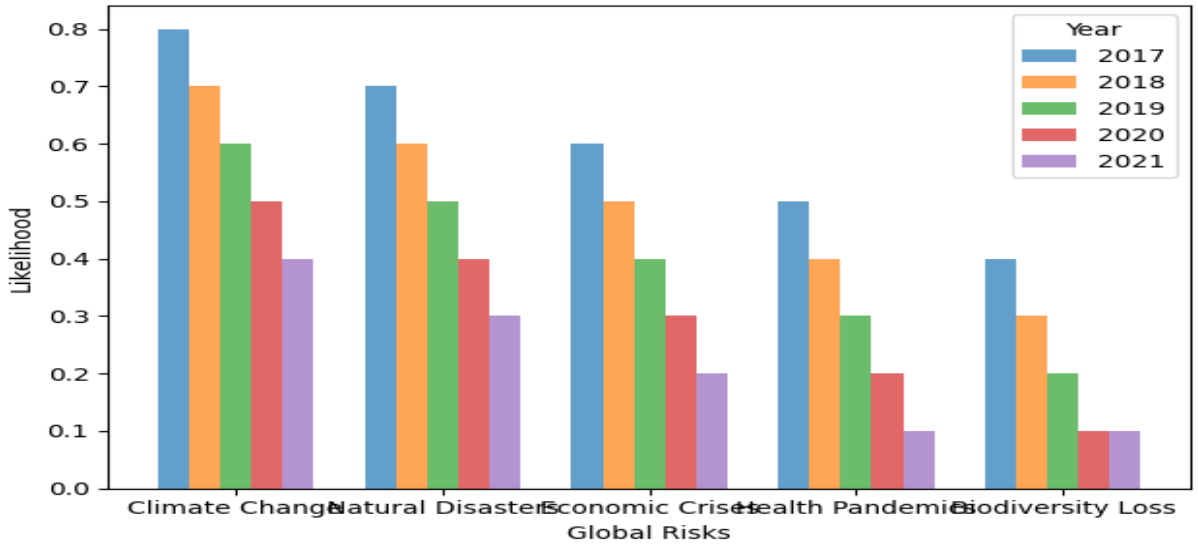
İl	Hesabatın adı	Hesabatın məzmunu
2017	Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Dünya Xoşbəxtlik Hesabatı	Gəlir, sosial dəstək və gözlənilən ömür kimi müxtəlif amillər əsasında qlobal xoşbəxtlik və rifahı ölçür.
2018	1,5°C Qlobal İstiləşmə üzrə IPCC Xüsusi Hesabatı	Sənayedən əvvəlki səviyyədən 1,5°C yuxarı olan qlobal istiləşmənin təsirləri və onu məhdudlaşdırmaq üçün lazımi tədbirlər haqqında kritik məlumatlar təqdim edir.
2018	Dünya İqtisadi Forumunun Qlobal Rəqabətlilik Hesabatı	Ölkələrin rəqabət qabiliyyətini infrastruktur, innovasiya və makroiqtisadi sabitlik kimi amillər əsasında qiymətləndirir.
2019	Birləşmiş Millətlər	Birləşmiş Millətlər Təşkilatı tərəfindən müəyyən edilmiş

	Təşkilatının Davamlı İnkişaf Məqsədləri Hesabatı	Davamlı İnkişaf Məqsədlərinə (SDGs) nail olmaq istiqamətində qlobal tərəqqinin icmalını təqdim edir.
2019	Qlobal İnsan İnkişafı Hesabatı	Rifahı və həyat keyfiyyətini ölçmək üçün təhsil, gəlir və gözlənilən ömür uzunluğu daxil olmaqla insan inkişafı indekslərinə diqqət yetirir.
2020	"Lancet" Sağlamlıq və İqlim Dəyişikliyi üzrə Hesabatı	İqlim dəyişikliyinin sağlamlığa təsirlərini araşdırır və bütün dünyada bu təsirlərin azaldılması istiqamətində irəliləyişləri izləyir.
2020	Qlobal Davamlı Rəqabətlilik İndeksi	Təbii kapital, idarəetmə və innovasiya kimi amilləri nəzərə alaraq, ölkələri davamlı rəqabət qabiliyyətinə görə sıralayır.
2021	Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Dünya Su İnkişafı Hesabatı	Su qıtlığı və çirklənmə də daxil olmaqla, su ilə bağlı problemlərə və onların davamlı inkişaf üçün təsirlərinə toxunur.
2021	Qlobal Sülh İndeksi	Ölkələrin və regionların sülhsevərliyini münaqişə, zorakılıq və ictimai təhlükəsizlik kimi amillər əsasında ölçür.

Mənbə: Cədvəl yuxarıdakı hesabatlar ümumiləşdirilərək müəllif tərəfindən hazırlanmışdır.

Diaqram 1.2.1. İllər üzrə qlobal risklər

Mənbə: Elena Escrig-Olmedo, María Ángeles Fernández-Izquierdo, Idoya Ferrero-Ferrero, Juana María Rivera-Lirio & María Jesús Muñoz-Torres (2023) A framework for assessing corporate sustainability risks along global supply chains: an application in the mobile phone industry, Journal of Environmental Planning and Management, DOI: 10.1080/09640568.2023.2219828

Ştrix diaqramı 2017-ci ildən 2021-ci ilə kimi beş illik dövr ərzində qlobal riskləri onların baş vermə ehtimalına əsasən vizuallaşdırır. Hər bir ştrix xüsusi qlobal riski təmsil edir və müxtəlif rənglər müvafiq ili göstərir. Vizualdan belə nəticə çıxara bilərik ki, 2017-ci ildə iqlim dəyişikliyi nəzərdən keçirilən risklər arasında ən yüksək ehtimala malik olub [4]. İllər keçdikcə qlobal risk kimi qəbul edilən iqlim dəyişikliyi ehtimalında nəzərəçarpacaq dərəcədə Kovid-19 epidemiyasının ciddi risklər yaratdığı başqa bir sahə də qlobal tədarük zənciridir. Sərhəd qapılarının bağlanması, uçuşların dayandırılması və məcmu tələbi aşağı salacağı proqnozlaşdırılan digər məhdudiyyətlərlə yanaşı, qlobal tədarük zəncirlərində də fasilələr gözlənilir. Beynəlxalq konsaltinq şirkəti KPMG, Kovid-19-un tədarük zəncirlərinə təsirlərini aşağıdakı kimi sıralayır:

• Konqres, iclas və s. təşkili ilə məşğul olan təşkilatların ləğvi;

- Səyahət məhdudiyyətlərinin tətbiqi;
- Karantin tətbiqetmələrinin leqallaşdırılması;
- Komendant saatı tətbiq etmək, mağazaların bağlanması;
- restoranların bağlanması;
- Xammal gecikmələri və ləğvləri ilə qarşılaşmaq;
- İstehsalın dayandırılması;
- Lojistik fəaliyyətlərdə məhdudiyyətlər;
- Daşınmaların təxirə salınması;
- Lojistik xərclərdə artım;
- Əlavə ticarət tariflərinin daxil edilməsi;
- Ödənişlərin çətinləşməsi;
- İdxal və ixrac problemlərini yaşamaq;
- Ümumi iqtisadi problemlərin ortaya çıxması;
- Bazarda tələbin azalması;
- Müştəri tələblərinin dəyişilməsi.

Ölkəmizin ötən dövr ərzində keçmiş olduğu sosial-iqtisadi inkişaf yolu və dinamikası onun yeni çağırışlar mərhələsində də uğurla davam edəcəyini deməyə əsas verir. Məlum olduğu kimi, hazırda qlobal miqyasda ciddi proseslər getməkdədir. Belə ki, enerji resursları bazarlarında qiymətlərin dəyişkənliyi, ekoloji problemlərin aktuallaşması, dördüncü sənaye inqilabının təsirinin artması, və s. məqamlar günün reallığıdır. Bununla yanaşı, regional və ölkə səviyyəsində yaranmış yeni reallıqlar da sosial-iqtisadi inkişafın xarakterinə öz təsirini göstərir. Məlum olduğu kimi, 30 ilədək bir dövr ərzində işğal altında olan torpaqlar azad edilmiş, həmin ərazilərə həyatın qaytarılması, quruculuq prosesi ölkənin təsərrüfat-iqtisadi həyatına mühüm yeniliklər gətirəcəkdir. Bundan başqa, ölkədə qeyri-neft sektorunun, kənd təsərrüfatının inkişafının təmin edilməsi, "yaşıl iqtisadiyyat"a keçidin aktuallaşması, bütün bunlarla yanaşı, insanların layiqli həyat səviyyəsinin təmin edilməsi zərurəti qarşıda vacib çağırışlar olaraq durmaqdadır [6]. Məhz bu çağırışlar iqtisadiyyatın yeni tələblər əsasında inkişafı zərurətini ortaya qoyur. Yeni tələblər isə "Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər"də yer almışdır.

"Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər"də əksini tapmış beş Milli Prioritet 2030-cu ilədək reallaşdırılmalıdır. Həmin Milli prioritetlər aşağıdakılardır:

1. Davamlı inkişaf edən rəqabətqabiliyyətli iqtisadiyyat;
2. Dinamik, əhatəli və sosial ədalətə əsaslanan cəmiyyət;
3. Rəqabət qabiliyyətli insan kapitalı və müasir innovasiyalar üçün məkan;
4. İşğaldan azad edilmiş ərazilərə külli miqdarda qayıdış;
5. Təmiz ətraf mühit və "yaşıl inkişaf" ölkəsi.

- meşə və qeyri-meşə fondu torpaqlarında salınmış meyvə bağlarının məhsullarından istifadə;
- mineral və termal su ehtiyatlarının potensialından istifadə olunması;
- şirin su və dəniz əmtəə akvakulturasının inkişafı.

Bu baxımdan, deyə bilərik ki, 2030-cu ilə doğru müəyyən trendlər özünü göstərəcək. Davamlı inkişaf gedərək milliləşdirilir. Davamlı inkişafı qlobal çağırışlara cavab kimi görmək əvəzinə, hökumətlər öz milli təhlükə və təhdid konsepsiyalarına əsaslanaraq davamlı inkişaf üzərində dayanmaqla kifayətlənirlər [10]. Bu kontekstdə davamlı inkişaf qlobal sistemli problemlərə dünya miqyasında həll yolları axtarmağa yox, milli prioritetlərə çevrilir. Bu, yaşıl keçiddə çoxtərəfli institutların əhəmiyyətini daha da itirmək riski daşıyır.

İkinci olaraq qeyd edə bilərik ki, davamlı inkişaf ətrafında bir çox məsələlər milli təhlükəsizlik siyasətlərinə daxil edilə bilər. İqlim təhlükələri, rəqəmsal təhdidlər və səhiyyə tərəfdən gələn təhdidlər ilə mübarizə milli təhlükəsizlik prioritetləri arasında yer alacaq.

Mənbə: Obydenkova, A. Strategies and challenges of sustainable development in Eurasia, Post-Communist Economies, 2022, 34:7, 835-846.

Cədvəl 2.3.1.

Yenilənmiş Davamlı İnkişaf İndikatorları

Tema	Sub-tema	Əsas indicator	Digər indicator
Yoxsulluq	Gəlir yoxsulluğu	Milli yoxsulluq həddində yaşayan əhalinin nisbəti	Gəliri gündə 1 dollardan aşağı olan əhalinin nisbəti
	Gəlir bərabərsizliyi	Milli gəlirdəki payın ən yüksək kvintildən ən aşağıya nisbəti	
	Sanitariya	Təkmilləşdirilmiş sanitariya qurğusundan istifadə edən əhalinin nisbəti	
	İçməli su	Təkmilləşdirilmiş su mənbəyindən istifadə edən əhalinin nisbəti	
	Enerjiyə çıxış	Elektrik enerjisi və ya digər müasir enerji xidmətləri olmayan ev təsərrüfatlarının payı	Yemək bişirmək üçün bərk yanacaqdan istifadə edən əhalinin faizi
	Məişət şəraiti	Gecəqondularda yaşayan şəhər əhalisinin nisbəti	
İdarəetmə	Korrupsiya	Rüşvət verən əhalinin faizi	
	Cinayət	100.000 nəfərə düşən qəsdən adam öldürmələrin sayı	
Sağlamlıq	Ölüm	Beş yaşdan aşağı ölüm nisbəti	
		Doğuş zamanı gözlənilən ömür	Doğuş zamanı gözlənilən sağlam ömür
	Səhiyyənin çatdırılması	İlkin səhiyyə müəssisələrinə çıxışı olan əhalinin faizi	Kontraseptivlərin yayılma dərəcəsi
		Uşaqlıqda yoluxucu xəstəliklərə qarşı immunizasiya	
	Qidalanma vəziyyəti	Uşaqların qidalanma vəziyyəti	
	Sağlamlıq vəziyyəti və risklər	QİÇS, malyariya, vərəm kimi əsas xəstəliklər	Tütündən istifadənin yayılması
			İntihar nisbəti
Təhsil	Təhsil səviyyəsi	İbtidai təhsilin son sinfinə ümumi qəbul nisbəti	Həyat boyu öyrənmə
		İbtidai təhsildə xalis qeydiyyat səviyyəsi	
		Yetkinlərin orta (ali) təhsil səviyyəsi	
	Savadlılıq		
Demoqrafik	Əhali	Əhalinin artım tempi	Ümumi məhsuldarlıq dərəcəsi

		Asılılıq nisbəti	
	Turizm		Əsas turizm bölgələrində və destinasiyalarda yerli sakinlərin turistlərə nisbəti
Təbii təhlükələr	Təbii təhlükələrə qarşı həssaslıq		Təbii fəlakətlər nəticəsində insan və iqtisadi itkilər
	Fəlakətə hazırlıq və cavab tədbirləri		
Atmosfer	İqlim dəyişikliyi	Karbon dioksid emissiyaları	İstixana qazlarının emissiyaları
	Ozon qatının deşilməsi	Ozonu məhv edən maddələrin istehlakı	
	Havanın keyfiyyəti	Şəhər ərazilərində hava çirkləndiricilərinin ətraf mühitdə konsentrasiyası	
Torpaq	Torpaqdan istifadə		Torpaqdan istifadənin dəyişdirilməsi
			Torpağın deqradasiyası
	Səhralaşma		Səhralaşmadan təsirlənən torpaqlar
	Kənd təsərrüfatı	Əkin və daimi əkin sahəsi	Gübrələrdən istifadənin səmərəliliyi
			Kənd təsərrüfatı pestisidlərinin istifadəsi
			Ekoloji əkinçilik üçün ərazi
	Meşələr	Meşələrlə örtülü torpaq sahəsinin nisbəti	Defoliasiya nəticəsində zədə-lənmiş meşə ağaclarının faizi
			Davamlı meşə idarəetməsi altında olan meşə sahəsi
Okeanlar, dənizlər və sahillər	Sahil zonası	Sahil zonalarında yaşayan ümumi əhalinin faizi	Hamam suyunun keyfiyyəti
	Balıqçılıq	Balıq ehtiyatlarının təhlükəsiz bioloji həddə nisbəti	
	Dəniz mühiti	Mühafizə olunan dəniz ərazisinin nisbəti	Dəniz trofik indeksi
			Mərcan rifi ekosistemlərinin sahəsi və canlı örtünün faizi
Şirin su	Su miqdarı	İstifadə olunan ümumi su ehtiyatlarının nisbəti	
		İqtisadi fəaliyyətlə sudan istifadə intensivliyi	
	Su keyfiyyəti	Şirin suda nəcis koliformalarının olması	Su hövzələrində biokimyəvi oksigen tələbatı

			Çirkab suların təmizlənməsi
Biomüxtə-liflik	Ekosistem	Mühafizə olunan torpaq sahəsinin ümumi və ekoloji rayon üzrə nisbəti	Mühafizə olunan ərazilərin idarə olunmasının effektivliyi
			Seçilmiş əsas ekosistemlərin sahəsi
			Yaşayış yerlərinin parçalanması
	Növlər	Növlərin təhlükə statusunun dəyişməsi	Seçilmiş əsas növlərin bolluğu
			İnvaziv yad (gəlmə) növlərin bolluğu
İqtisadi inkişaf	Makroiqtisadi göstəricilər	Adambaşına düşən ümumi daxili məhsul (ÜDM)	Ümumi qənaət
		ÜDM-də investisiya payı	ÜMM faizi kimi düzəldilmiş xalis əmanətlər
			İnflyasiya nisbəti
	Davamlı dövlət maliyyəsi	Borcun ÜMM-ə nisbəti	
	Məşğulluq	Əhalinin məşğulluq nisbəti	Müdafiəsiz məşğulluq
		Əmək məhsuldarlığı və vahid əmək məsrəfləri	
		Qeyri-kənd təsərrüfatı sektorun-da muzdlu məşğulluqda qadın-ların xüsusi çəkisi	
	İnformasiya və kommunikasiya texnologiyaları	Əhalinin 100 nəfərinə internet istifadəçiləri	100 nəfərə stasionar telefon xətləri
			Əhalinin hər 100 nəfərinə mobil telefon abonenti
	Tədqiqat və inkişaf		ÜDM-in faizi olaraq elmi tədqiqatlara ümumi daxili xərclər
	Turizm	Turizmin ÜDM-ə töhfəsi	
Qlobal iqtisadi tərəfdaşlıq	Ticarət	ÜDM-ə nisbətdə cari hesabın kəsiri	İnkişaf etməkdə olan ölkələrdən və inkişaf etməkdə olan ölkələrdən idxalın payı
			İnkişaf etməkdə olan ölkələrdən və az inkişaf etmiş ölkələrdən ixraca qoyulan orta tarif maneələri
	Xarici maliy-yələşdirmə	ÜDM-in faizi olaraq verilən və ya alınan Xalis Rəsmi İnkişaf Yardımı (ODA)	Birbaşa Xarici İnvestisiyaların (BXİ) xalis daxilolmaları və xalis çıxışları ÜDM-in faizi kimi

			ÜDM-in faizi kimi pul köçürmələri
İstehlak və istehsal modelləri	Material istehlakı	İqtisadiyyatın maddi intensivliyi	Daxili material istehlakı
	Enerji istifadəsi	Ümumi və əsas istifadəçi kateqoriyasına görə illik enerji istehlakı	Bərpa olunan enerji mənbələrinin ümumi enerji istifadəsində payı
		Enerji istifadəsinin ümumi və iqtisadi fəaliyyət üzrə intensivliyi	
	Tullantıların idarə olunması	Təhlükəli tullantıların yaranması	Tullantıların yaranması
		Tullantıların emalı və utilizasiyası	Radioaktiv tullantıların idarə edilməsi
	Nəqliyyat	Sərnişin daşımalarının modal bölünməsi	Yük daşımalarının modal bölünməsi
			Nəqliyyatın enerji intensivliyi

Nəticə. Yuxarıdakı cədvəldən də göründüyü kimi, davamlı inkişafın indikatorları olduqca genişdir və cəmiyyət həyatının və ictimai idarəçiliyin demək olar ki, bütün sahələrini əhatə edir. Ancaq bu indikatorlar bütün ölkələr üçün eyni dərəcədə aktual deyil. Bəzi ölkələrdə bu indikatorların bəziləri daha çox önəmli, bəziləri isə daha az önəmlidir. Digər ölkələrdə isə əksinə, ikincilər daha çox önəmli, birincilər isə daha az önəmlidir.

Cədvəl 3.2.1.

Fayda	Səviyyə	Şərh
Müasir Texnologiyaların Tətbiqinin genişləndirilməsi	5 ballıq şkalada 4.5	Elektron hökumətin tətbiqi dövlət idarəçiliyində müasir texnologiyaların tətbiqini xeyli genişləndirmiş, bu aspektdə yüksək uğuru əks etdirmişdir
Dövlət Təşkilatlarının Səmərəliliyinin Artırılması	5 ballıq şkalada 4.2	Elektron hökumət təşəbbüsləri dövlət institutlarının səmərəliliyinin nəzərəçarpacaq dərəcədə yaxşılaşmasına səbəb olub, baxmayaraq ki, daha da təkmilləşdirmək üçün imkanlar var
Elektron xidmətlərin optimallaşdırılması	5 ballıq şkalada 4.3	Hökumət tərəfindən təqdim edilən elektron xidmətlərin optimallaşdırılması uğurla həyata keçirilib, xidmətlər istifadəçilər üçün daha rahat və səmərəli olub
İnformasiyanın həqiqiliyini və etibarlılığını təmin etmək	5 ballıq şkalada 4.7	Elektron hökumət istifadəçilərə elektron xidmətlər vasitəsilə təqdim olunan məlumatların həqiqiliyinin, tamlığının və etibarlılığının təmin edilməsində yüksək effektivlik göstərmiş, çox yüksək nailiyyəti əks etdirmişdir
Məlumat əldə etmək üçün vaxtın azaldılması	5 ballıq şkalada 4.6	Elektron hökumət istifadəçilərin sorğuları əsasında məlumatı axtarmaq və əldə etmək üçün tələb olunan vaxtı əhəmiyyətli dərəcədə azaldıb, informasiyaya çıxışın sadələşdirilməsində yüksək səviyyədə uğur nümayiş etdirib

Mənbə: Müəllif tərəfindən hazırlanmışdır.

ƏDƏBİYYAT

1. Davamlı inkişaf naminə kadr potensialının təkmilləşdirilməsi: Azərbaycan modeli / müəl. Ç.İsmayılov və b.; red. U.Ələkbərov. – Bakı: Elmin İnkişafı Fondu, – 2018. – 249 s.

2. 2019-2022-ci illər üçün ekoloji siyasətin əsas istiqamətləri və hər bir istiqamət üzrə həyata keçiriləcək tədbirlər / eco.gov.az, – URL: https://eco.gov.az/frq-content/plugins/pages_v1/entry/20190823174624_94868000.pdf [01.10.2023].
3. Ələkbərov, U. Davamlı inkişaf və ekoloji sivilizasiyasının idarə edilməsinin əsasları / U.Ələkbərov. – Bakı: Təhsil, – 2017. – 175 s.
4. Ələkbərov, U. Davamlı insan inkişafı / U.Ələkbərov – Bakı: Təhsil, – 2006. – 88 s.
5. Ələkbərov, U. Davamlı insan inkişafı və ekoloji sivilizasiyanın əsasları / U.Ələkbərov. – Bakı: Təhsil, – 2013. – 222 s.
6. Ələkbərov, U. İnklüziv inkişafın idarə edilməsinin əsasları / U.Ələkbərov – Bakı: Təhsil, – 2018. – 215 s.
7. ABAD. ABAD Haqqında / abad.gov.az, – URL: https://abad.gov.az/about [01.10.2023].
8. "ASAN xidmət" BMT-nin mükafatı ilə təltif edildi, 27 iyun 2015 / URL: http://www.asan.gov.az/az/content/view/249/2644#.Vg6CVPntlBd [01.10.2023].
9. "Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış" İnkişaf Konsepsiyasının təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı. Bakı, 2012 / URL: https://e-qanun.az/framework/25029 [01.10.2023].
10. Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər / president.az, – URL: https://president.az/az/articles/view/50474 [01.10.2023].

АЯЗ ГАДЖИЕВ
Диссертант Академии Государственного управления при Президенте Азербайджанской Республики

УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ (В КОНТЕКСТЕ КОНЦЕПТУАЛЬНОГО И ПРАКТИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ)

Путь социально-экономического развития и динамика нашей страны за прошедший период позволяют предположить, что она успешно продолжит свое развитие на новом этапе вызовов. Как известно, сейчас идут серьезные процессы в глобальном масштабе. Так, колебания цен на рынках энергоресурсов, актуализация экологических проблем, усиление влияния четвертой промышленной революции и т.д. баллы – это реальность дня. В то же время новые реалии, возникшие на региональном и страновом уровне, также оказывают влияние на характер социально-экономического развития. Как известно, земли, которые были окупированы на срок до 30 лет, освобождены, восстановление жизни на этих территориях, процесс строительства внесут важные новшества в экономическую жизнь страны. Кроме того, важными задачами впереди являются обеспечение развития ненефтяного сектора и сельского хозяйства в стране, реализация перехода к «зеленой экономике», наряду со всем этим, необходимость обеспечения достойного уровня жизни людей. Именно эти вызовы обнажают необходимость развития экономики с учетом новых требований. Новые требования были включены в программу «Азербайджан 2030: Национальные приоритеты социально-экономического развития». Пять национальных приоритетов, отраженных в документе «Азербайджан 2030: Национальные приоритеты социально-экономического развития», должны быть реализованы к 2030 году.

Ключевые слова: прогноз, компания, предприниматель, концептуальный, отчет, лидер.

AYAZ HAJIYEV
Dissertation of the State Administration Academy under the President of Azerbaijan Republic

SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN (IN THE CONTEXT OF CONCEPTUAL AND PRACTICAL DEVELOPMENT)

The path of socio-economic development and the dynamics of our country over the past period suggest that it will successfully continue its development at a new stage of challenges. As you know, serious processes on a global scale are currently underway. Thus, price fluctuations in energy mar-

kets, the actualization of environmental problems, the increasing influence of the fourth industrial revolution, etc. points are the reality of the day. At the same time, new realities that have emerged at the regional and country levels also affect the nature of socio-economic development. As you know, lands that were occupied for up to 30 years have been liberated, the restoration of life in these territories, the construction process will introduce important innovations into the economic life of the country. In addition, important tasks ahead include ensuring the development of the non-oil sector and agriculture in the country, implementing the transition to a "green economy", along with all this, the need to ensure a decent standard of living for people. These challenges reveal the need to develop the economy in accordance with new requirements. New requirements were included in the "Azerbaijan 2030: National Priorities for Socio-Economic Development" program. The five national priorities reflected in the document "Azerbaijan 2030: National Priorities for Socio-Economic Development" must be implemented by 2030.

Keywords: forecast, company, entrepreneur, conceptual, report, leader.

Məqalənin redaksiyaya daxil olduğu tarix: 01 oktyabr 2023-cü il.
Məqalənin çapa qəbul olunma tarixi: 05 oktyabr 2023-cü il.
Rəyçi: s.e.ü.f.d. Davud Haşımov, t.e.d. İbrahim Zeynalov.